

graubünden

Evaluaziun Parc da la natüra Biosfera Val Müstair

Resultats provisorics per mans dal lavuratori
dals 26 mai 2018 a Tschierv

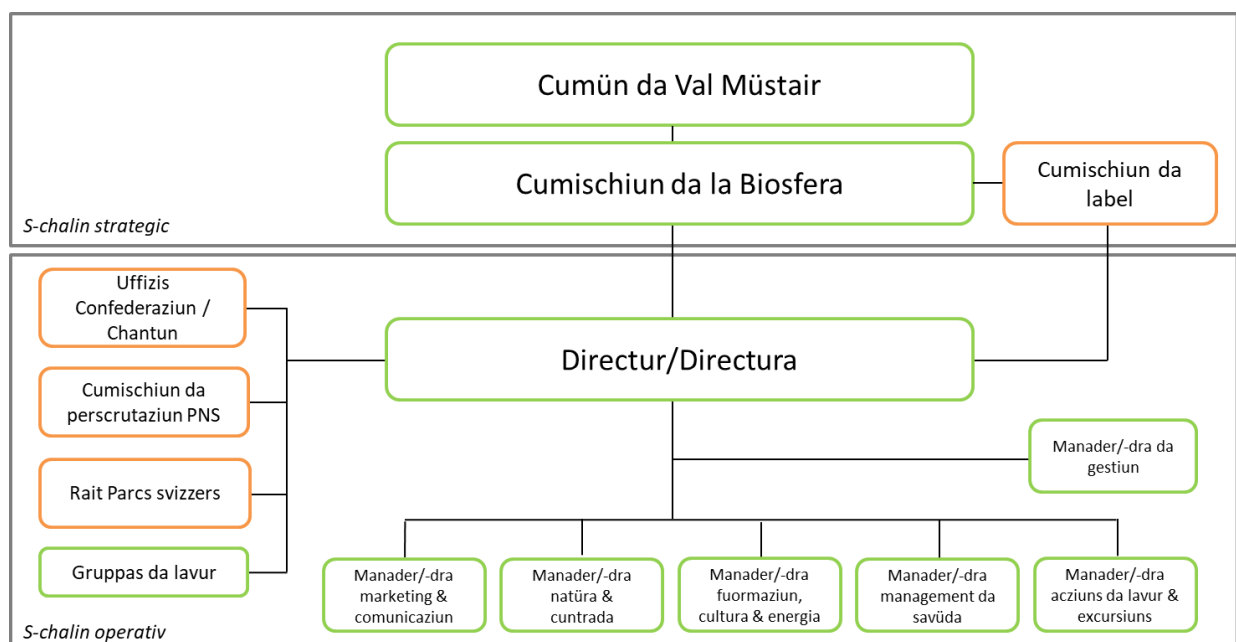
La Val Müstair ha surgnü l'on 2011 da la Confederaziun il label «Parc d'importanza naziunala». Quist label vain surdat mincha 10 ons sün basa d'üna charta. Quista charta cuntegna ultra dal reglamaint dal parc ün plan da management per 10 ons pel Parc da la natüra Biosfera Val Müstair. El definischa ils böts strategics dal parc e'ls effects dal Parc da la natüra chi's voul realisar. Dal 2019 vuscha il cumün da Val Müstair davart la cuntinuaziun dal Parc da la natüra Biosfera Val Müstair. In cas da l'approvaziun da votantas e votants cumainza la prosma fasa dal 2021 e düra fin l'on 2030.

Documaints importants d'ün Parc da la natüra

Charta: La basa per üna «Dumonda da concessiun pel label d'ün Parc da la natüra» per üna fasa da gestiun da desch ons. La charta cuntegna il reglamaint dal parc e'l plan da management pella gestiun. Il plan da management ha la funcziun d'instrumaint directiv per ün Parc da la natüra ed es la basa pella planisaziun a cuort termin ed a termin mezdan sco eir pella garanzia da qualità.

Planisaziun da quatter ons: Quista fuorma la basa da la lavur operativa pel management dal parc per üna perioda da quatter ons. Ella cuntegna las indicaziuns essenzialas in regard a progets planisats, preventiv e persunal.

Il Parc da la natüra Biosfera Val Müstair es ün'instituziun autonoma da dret public chi'd es affiliada al cumün da Val Müstair (guarda illustraziun suotvart). La direcziun strategica definischa la cumischiun da la Biosfera chi's cumpuona actualmaing da 14 rapreschantants da differentas gruppas d'interess. La direcziun operativa da la Biosfera Val Müstair es integrada illa gestiun chi coordinescha la collavuraziun dals chomps specials. Pella certificaziun da prodots e servezzans es competenta la cumischiun da label. Quista stipulescha ultra da quai partenadis tanter la Biosfera Val Müstair, mansteranza ed affars da gastronomia. Per tscherts temas cha'l Parc da la natüra elavurescha, vegnan incaricadas gruppas da lavur. Quistas pussibilteschas a personas da la val, chi han ün interess per ün tema, da contribuir cun lur savair a favur dal Parc da la natüra.

In vista a la renovaziun dal label «Parc natüral regional» e da la charta pels ons 2021 fin 2030 evaluescha il Parc da la natüra Biosfera Val Müstair quist on sias activitats d'infin uossa. In quist connex vain miss in dumonda scha la Biosfera Val Müstair ha pudü raggiundscher fin uossa seis böts. Ingio exista ün bsögn d'agir o d'adattar? I vegnan eruidas las fermezzas e las deblezzas, ils success e'ls insuccess, però eir las schanzas futuras dal Parc da la natüra. Pella Biosfera Val Müstair significha l'evaluaziun la schanza d'ün process d'imprender. Davo las müdadas frequentas da personal ill'administraziun güda l'evaluaziun ultra da quai a far sistematicamaing uorden culla documentaziun ed a surgnir üna survista da las activitats da fin uossa.

L'evaluaziun vain fatta da quatter personas chi piglian part a la cumischiun strategica da la Biosfera (giunta da proget) e dal team operativ dal Parc da la natüra cun accumpognamaint extern da la scoul'ota per tecnica Rapperswil. Dürant il prüm mez on 2018 sun gnüdas fattas var 30 intervistas cun personas our da la val ed intuorn la Biosfera Val Müstair. Ultra da quai s'haja miss insembel ils progets realisats daspö la fundaziun dal Parc da la natüra e güdichà quels in regard a lur effet.

Il rapport preschaint cumpiglia ils plü importants resultats intermediars da l'evaluaziun.

Fermezzas e deblezzas dal Parc da la natüra Biosfera Val Müstair

La recapitulaziun seguainta muossa las fermezzas e las deblezzas dal Parc da la natüra Biosfera Val Müstair uschè sco ch'ellas sun resultadas in basa a las intervistas da fin uossa.

Sco fermezzas dal Parc da la natüra nomnan ils partenaris d'intervista las otas valurs culturalas e natüralas existentas da la Val Müstair, però eir lur reputaziun positiva sco eir la vicinanza al Parc Naziunal Svizzer. Las schanzas da la Biosfera Val Müstair per üna contribuziun importanta in regard a l'avegnir da la Val Müstair sun avantman tenor l'opiniun dals interrogats. Cun üna cumposiziun novuformada da portaders ed ün team giuven e motivà existan vistas positivas per quai. Ün pèr vezzan per l'avegnir üna schanza illa cooperaziun plü intensiva cun l'Engiadina Bassa e cul Vnuost i'l Tirol dal Süd.

Üna deblezza importanta dal Parc da la natüra vezzan ils interrogats illa cuntinuità mancanta cun müdadas frequentas pro'ls manaders da gestiun e collavuratur. Ün motiv per quai es il scumpart da cumpetenzas chi nun es gnü scleri d'ürant ün lung temp tanter il cumün e la Biosfera Val Müstair. Sco seguond gronda deblezza dal Parc da la natüra, chi ha da chefar cun quella nomnada survart, vain nomnà sia acceptanza illa populaziun. Ulteriuras deblezzas sun il pitschen nomer da la populaziun illa Val Müstair chi's diminuischa inavant e'l pensar da concorrenza amo adüna derasà invers l'Engiadina Bassa. Da quai resulta sco ris-ch pel Parc da la natüra chi pudess dar in avegnir massa pacs specialists illa val chi füssan abels da cooperar i'ls progets per manar la gestiun cun success.

Valütaziun dals böts strategics dal Parc da la natüra

Pro sia fundaziun ha formulà il Parc da la natüra Biosfera Val Müstair illa charta nouv böts strategics pels ons 2011 fin 2020. Illa part seguainta vegnan valütats ils effets da fin uossa dal Parc da la natüra in connex culs böts strategics. Tschertas difficultats resultan da quai, cha'ls böts nu sun adüna gnüts formulats in möd cler resp. chi mancan pro tscherts temas ils böts strategics adattats. Perquai nu correspuonda l'attribuziun dals progets e da las activitats adüna als böts singuls.

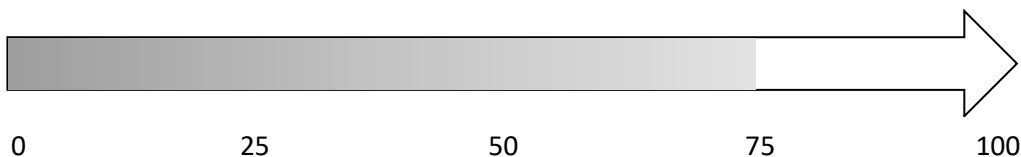
Pro la valütaziun esa important da disferenzchar quels effets chi's basan directamaing sül Parc da la natüra ed ulteriurs müdamaints cha la Biosfera Val Müstair nu po influenzer. L'evaluaziun currainta

s'occupa exclusivamaing dals effects dal Parc da la natüra e na d'ulteriurs effects da svilups illa Val Müstair.

I segua uossa üna valütaziun davart ils singuls böts strategics. Il tun grisch da las singulas frizzas muossa üna valütaziun dals böts raggiunts tanter 0 e 100%.

Böt strategic 1

Chüra persistenta e protecziun da la natüra sco eir da las differentas fuormas da la cuntrada

Illa tematica natüra e cuntrada es stat il Parc da la natüra fich activ ed ha obtgnü cun quai ün bun effect. Ils accents han fuormà progets per augmantar la valor da la natüra e cuntrada. Quists sun gnüts realisats insembel cun partenaris sco l'uffizi forestal e l'agricultura. I nu s'ha pudü raggiundscher illa populaziun l'acceptanza da tschertas masüras pella natüra e cuntrada.

„Ils progets da revitalisaziun e da creaziun da la valor cun lur effet agricul positiv, specialmaing sper l'aua dal Rom, vegnan acceptats in möd fich positiv da la populaziun e dals giasts.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

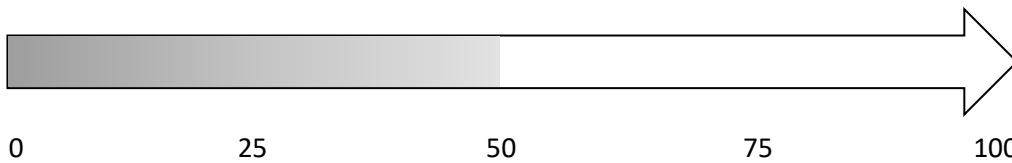
- Ingaschamaints da lavur (chüra da la cuntrada cun giasts e culla populaziun indigena)
- Masüras da creaziun da la valor e promoziun da las spezchas (ögliet da grippa, gials e giallinas da taus e da drossas)
- Infuormaziun activa a gruppas dal sport da naiv concernent il disturbi da la sulvaschina d'ürant l'inviern
- Mantegnimaint e promoziun dad elemaints da la cuntrada (mürs süts, frus-chaglia, auals)
- Comunicaziun e fuormaziun da la conscienza per natüra e cuntrada
- Coordinaziun e lantschada d'activitats a favur da natüra e cuntrada
- Realisaziun d'ün üert per sorts da granezza
- Relaziun cun bes-chas grondas da rapina, impustüt cun l'uors
- Arrandschamaints e brochüras d'infuormaziun per indigens e giasts
- Proget da pilot davart l'infrastructura ecologica
- Cartaziun da basa pel concept d'alp Val Müstair
- Coordinaziun e cussagliaziun d'activitats i'l sector da biodiversità, natüra e cuntrada
- Actualisaziun dals concepts da protecziun pels territoris natürals protets

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Realisaziun dal concept d'alp Val Müstair
- Elavuraziun d'ün concept da biodiversità (planisà pel 2018)

Böt strategic 2

Mantegniment e promoziun da las valurs culturalas, svilup dals abitadis cumpatibel culla cuntrada e chi augmanta la valur

Illa tematica cultura es statta la Biosfera Val Müstair vaira activa, specialmaing in connex cun sustegner la Biblioteca Jaura ed arrandschamaints culturals importants. I nu s'ha pudü metter plü ferm accents in regard al jauer i'l minchadi dal Parc da la natüra.

La tematica svilup dals abitadis nun es gnüda trattada cun excepziun da l'elavuraziun dal concept da spazi liber. In regard a dumondas da planisaziun dal territori nun es il Parc da la natüra gnü salüdà infin uossa (stadi avrigl 2018).

„Pro'l mantegniment da las valurs culturalas, la promoziun da la lingua indigena jauer e la collavuraziun cul Tiroi dal Süd exista amo potenzial pel Parc da la natüra.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

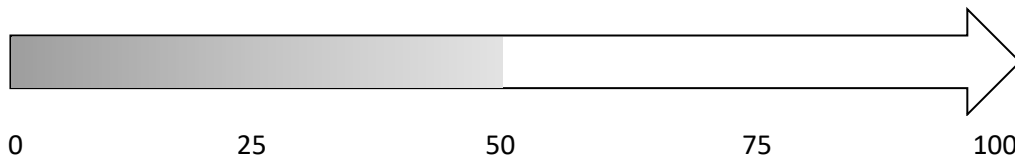
- Sustegn d'arrandschamaints culturals (p.ex. Marchà da Biosfera illa cuort da la clostra, Ils Jauerins, Festa da la racolta)
- Reunir il Chalandamarz davo la fusiun dals cumüns in collavuraziun culla scoula
- Gestion e digitalisaziun da la Biblioteca Jaura
- Elavuraziun participativa per ün concept da spazi liber
- Organisaziun da la gruppa da lavur cultura, participaziun dal Parc da la natüra als cuors da lingua jauer
- Sustegn da publicaziuns in lingua rumantscha

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Integraziun dal concept da spazi liber Val Müstair in process da decisziuns
- Jauer sco seguonda lingua da lavur dal Parc da la natüra
- Organisaziun d'üna gruppa da lavur giuventüna
- Fundaziun d'ün post da coordinaziun cultura Val Müstair (planisà pel 2018)

Böt strategic 3

Management turistic da prodots / promover il marketing da spüertas in accord culla natüra e la cultura sco eir la chadaina da creaziun da valor i'l territori dal parc

Illa tematica management turistic da prodots/marketing es stat activ il Parc da la natüra in differentas manieras. I s'ha pudü crear novas spüertas in accord culla natüra e la cultura. Ultra da quai sun gnüts scolats specialists sco ambaschadurs per temas specifics dal parc. La basa pella certificaziun da prodots dal Parc da la natüra vain trattada suot il böt strategic 4.

„Concernent la collavuraziun tanter agricultura e turissem faina amo massa pac. Qua vala quai d'eruir ils problems e da discuorrer culs partecipants per rivar ad ün nouv proget.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

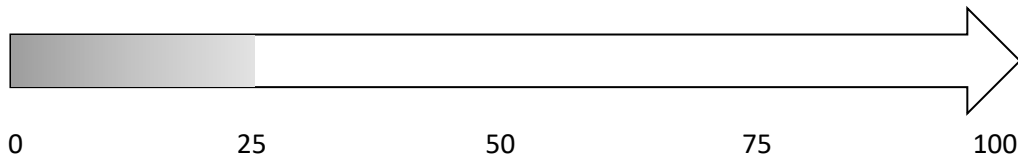
- Scolaziun da specialists per temas specifics dal Parc da la natüra (perits)
- Spassegiadas tematicas ed excursiuns (p.ex. observaziun da sulvaschina, dal bös-ch a mobiglia, guidas tras cumün a Sta. Maria e Valchava)
- Spüertas per viadis illa natüra, p.ex. tura da 3 parcs (Parc da la natüra - Parc naziunal - Reservat da biosfera)

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Lavur da publicità cuntinuanta pel Parc da la natüra i'l natüra in jauer

Böt strategic 4

Sgürar e crear plazzas da lavur in affars d'industria, da mansteranza e da servezzans

La tematica davart sgürar plazzas da lavur nun es gnüda elavurada directamaing dal Parc da la natüra, qua ch'el nun ha directamaing quasi ingün'influenza süls affars d'industria, da mansteranza e da servezzans illa Val Müstair. A tuottavia ha creà la Biosfera Val Müstair sves plüssas plazzas da lavur qualifichadas. La promoziun da prodots regionals e da spüertas in accord culla natüra e la cultura po però avair ün'influenza economica positiva, uschè cha quist böt strategic ha üna stretta relaziun cul böt strategic 3.

„Eu sun cuntaint cha nus vain finalmaing üna buna basa pella certificaziun da s-chets prodots dal Parc da la natüra, uossa stess la Biosfera rinforzar sias activitats da marketing.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

- Paletta da prodots regionals «Surpraisa Jaura» (sainza certificaziun)
- Elavuraziun d'ün concept da certificaziun e commercialisaziun per prodots dal Parc da la natüra (daspö la mità 2017)
- Commercialisaziun cumünaivla da spüertas turisticas in accord culla natüra tras il Parc da la natüra ed OMD (DMO)
- Participaziun dal Parc da la natüra a messas e marchats
- Collavuraziun culla PRE Agricoltura jaura

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Proget intrapraisas Val Müstair (concept per promover l'economia)
- Creaziun directa da novas plazzas da lavur
- Organisaziun d'üna structura partenaria pel Parc da la natüra (nouv cumanzamaint daspö il 2018)

Böt strategic 5

Il parc dispuona d'ün provedimaint d'energia sgürà cun forza electrica ecologica; la populaziun sa co dovrar l'energia economicamaing

La tematica energia es statta main i'l center da las activitats dal Parc da la natüra. Al cumanzamaint esa gnü lavurà punctualmaing cun l'implant electric PEM. Pro quai s'haja muossà cha las bleras lezchas vegnan resguardadas in connex cul chomp d'acziun da la cità d'energia. Uschè ha il Parc da la natüra paca influenza sül provedimaint cun forza electrica ecologica e sün l'utilisaziun economica da l'energia.

„Il provedimaint d'energia persistent ed ecologic es la lezcha da l'implant electric PEM, la Biosfera po sustegner in möd consultativ als specialists dal PEM in cas da bsögn.“ (Citat d'ün partenari d'intervista.)

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

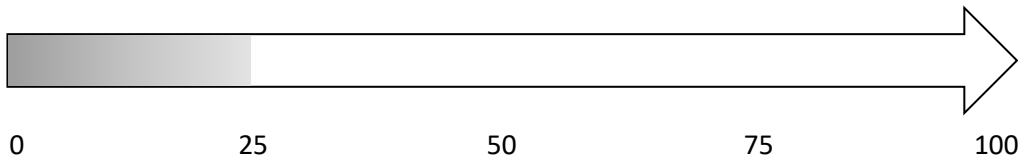
- Proget da pilot igluminaziun da las vias ed infuormaziun a la populaziun
- Cussagliaziun davart l'energia lantschada in cooperaziun cul PEM
- Concept per l'utilisaziun dal surscul da l'aua da baiver culla realisaziun e l'infuormaziun a la populaziun
- Sensibilisaziun: Chatscha jaura, chatscha da s-chazis davart la dürabilità ed energia illa Val Müstair

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Cussagliaziun cumplessiva davart l'energia pella mansteranza e privats

Böt strategic 6

Il concept da trafic regional promouva las spüertas per üna mobilità persistente

Eir scha la tematica trafic es fich importanta pella Val Müstair, dispuona la Biosfera Val Müstair in quist regard be da pussibilitats d'agir limitadas. Uschè nun es gnü integrà il Parc da la natüra illa planisaziun dal sviamaint da Sta. Maria e Müstair. Las activitats s'han concentradas sün spüertas complementaras e la promoziun dal trafic plan.

„Eir scha quai nu pertocca il chomp d'agir da la Biosfera, ha la megltra colliaziun da l'auto da posta tanter Zernez e Damal gronds avantags per indigens e giasts.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

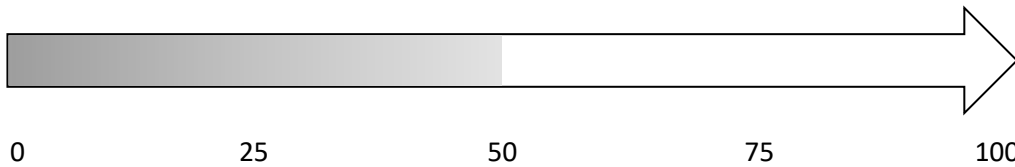
- Promoziun dal trafic da velos e peduns (Bike4Car, spüerta böt da viadi «natüra»)
- Organisaziun spüerta dal trafic public (ÖV) per arrandschamaints da la saira (bus da cultura)
- Votaziun spüertas turisticas in regard a l'urari dal trafic public

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Di sainza trafic d'autos sül Pass dal Fuorn
- Spüerta da mobility ha stuvü gnir interruttotta pervi da la pitschna dumonda
- Ün concept da trafic regional nun es gnü elavurà

Böt strategic 7

Augmaint da la qualità d'abitar e da viver. Respet e toleranza invers ils conumans

La tematica qualità d'abitar e da viver sco eir respet e toleranza invers ils conumans es formulada in möd fich general. Id es da's dumandar quant inavant cha la Biosfera Val Müstair es insomma buna da contribuir directamaing in quist regard. Per mancanza d'ün agen böt strategic vain qua subsummada l'educaziun ambientala; in quist connex ha gnü lö üna seria d'activitats relevantas.

„Nus vain ün'ota qualità da viver illa val ed eu nu sa che influenza cha'l Parc da la natüra po avair in quist cas. Id es però bain uschè, cha fulasteras e fulasters nun han adüna liger al cumanzamaint d'esser da chasa illa Val Müstair.“ (Citat d'üna partenaria d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

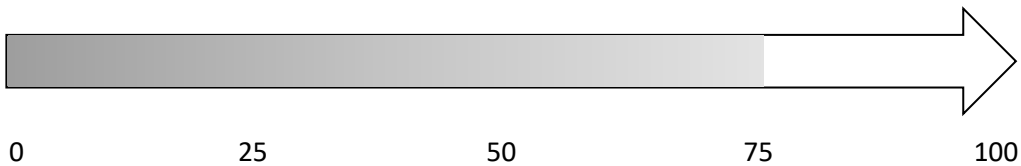
- Elavuraziun d'ün concept da fuormaziun
- Collavuraziun cullas scoulas
- Fuormaziun da lös d'imprender illa Val Müstair (A la riva dal Rom, süls stizis da l'uors, chatscha jaura)
- Elavuraziun da spüertas da scolaziun (dis d'aventüras, proget da giuventüna per uman e natüra cun SRF)

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Collavuraziun cul sector da la sandà

Böt strategic 8

Management, comunicaziun e sgürezza territoriala

Pro quist böt vaja per mantegner la gestiun dal Parc da la natüra Biosfera Val Müstair, pella direcziun strategica dal Parc da la natüra e per l'administraziun da l'uffizi administrativ. Eir la comunicaziun invers la publicità es gnüda elavurada.

„Las müdadas frequentas ill'administraziun e pro'l persunal han fat don a la Biosfera. Qua faja in avegnir dabsögn dad avair absolutamaing daplü cuntinuità." (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

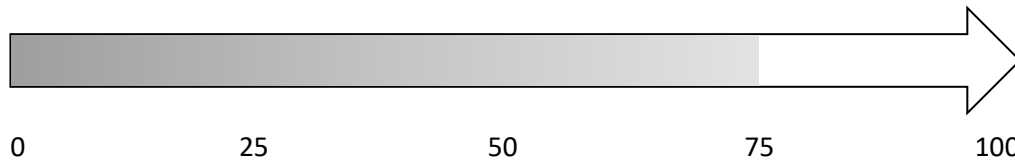
- Sgürar la gestiun dal Parc da la natüra (organisaziun, coordinaziun, persunal, finanzas, contacts)
- Elavuraziun d'ün concept da comunicaziun per üna cumparsa unifichada dals mezs d'infuormaziun
- Elavuraziun d'ün concept pel center d'infuormaziun
- Elavuraziun d'üna nouva pagina d'internet
- Drizzar aint ün post da comunicaziun pel Parc da la natüra
- Lavur publica pel Parc da la natüra, chüra da contacts cun las medias, artichels illa revista da la val Mas-chalch
- Realisaziun da materialias d'infuormaziun pel Parc da la natüra
- Preparaziun per installar tablas da bainvgnü (realisaziun gön 2018)
- Collavuraziun per sviluppar ün concept dal spazi liber

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Realisaziun dal nouv center d'infuormaziun
- Introducziun ed applicaziun d'ün sistem integral pel management da qualità (planisà pel 2018/19)

Böt strategic 9

Perscrutaziun applichada cun accompognamaint da proget scientific

La tematica perscrutaziun maina il Parc da la natüra in stretta collavuraziun cul Parc Naziunal Svizzer, pro'l qual la perscrutaziun fuorma ün punct central. Il gremi portader fuorma la cumischiun da perscrutaziun (FOK) dal Parc Naziunal Svizzer, a la quala il Parc da la natüra fa part.

„La collavuraziun cul Parc Naziunal Svizzer sco ün actur da perscrutaziun ferm e da renom internaziunal significha pel Parc da la natüra üna gronda schanza.“ (Citat d'ün partenari d'intervista).

Prestaziuns realisadas o parzialmaing realisadas:

- Participaziun regulara a la cumischiun da perscrutaziun cumünaivla cul Parc Naziunal Svizzer
- Sustegn logistic e documentaziun da progets da perscrutaziun i'l Parc da la natüra
- Arrandschamaints davart progets da perscrutaziun curraints i'l Parc da la natüra
- Scienza e giuventüna: Giuvenilas e giuvenils perscruteschan fauna e flora da la Val Müstair
- "GEO-Tag" davart la varietà da las spezchas
- Elavuraziun d'ün concept da monitoring pel Parc da la natüra Biosfera Val Müstair (daspö il principi 2018)

Prestaziuns na o na amo realisadas:

- Realisaziun d'ün monitoring pel Parc da la natüra Biosfera Val Müstair

Facit

La valütaziun, scha'l Parc da la natüra ha raggiunt seis böts strategics stipulats l'on 2011, muossa ün purtret eterogen. Intant cha l'effet pro tscherts böts es gratià bain, es quel pro oters modest o perfin insufficiant. Pro tscherts böts strategics s'haja stuvü constatar cha quels s'affan be per part o insomma brich cul chomp d'actività da la Biosfera Val Müstair. Eir sun tscherts böts strategics cumpilats pac cler, uschè cha quels stessan gnir formulats da nouv e plü precis.

Quists resultats chi sun gnüts eruits ill'evaluaziun fuorman la basa pella planisaziun futura dal Parc da la natüra. In quist connex dessan gnir redots las deblezzas e'ls ris-chs e promovüdas las fermezzas e las schanzas. In basa a l'evaluaziun dess gnir cuntinuà cullas tematicas natüra e cuntrada, cultura e perscrutaziun illa prosma fasa da gestiun sco fin uossa. Illa tematica creaziun da valur e marketing dvainta necessari ün rinforz da las activitats. Illas tematicas energia, trafic, industria, mansteranza e servezzans, qualità d'abitar e da viver sco eir respet e toleranza invers ils conumans stuvess il Parc da la natüra ponderar, che contribuziun ch'el vezza in quist connex resp. sch'el rapreschainta per quai insomma ün actur adattà. Pel Parc da la natüra significha quai la prosma lezcha sün basa dals resultats d'evaluaziun.

graubünden

Biosfera Val Müstair T +41 (0)81 850 09 09
Center da Biosfera F +41 (0)81 850 13 13
Chasa Cumünala info@biosfera.ch
CH-7532 Tschierv www.biosfera.ch